

Het boek OPENBARING

De Gemeente
in het licht van
het boek Openbaring.

Het boek OPENBARING

1. Hemelen en aarde geschapen
2. Satans eerste opstand en val.
3. De aarde geformeerd voor de mens.
4. Het opzicht van de eerste mens.
5. Satan onderwerpt de mens (Adam).
6. De mensheid als één geheel.
7. Opbouw van Babylon.
8. Uittocht en roeping Israël.
9. Begin "tijden der heidenen".

GENESIS

9. Einde "tijden der heidenen".
8. Uittocht en bestemming Israël.
7. Verwoesting Babylon.
6. Alle volkeren één.
5. De Mens (Christus) onderwerpt satan.
4. Het opzicht van de tweede Mens.
3. De aarde bewoonbaar voor de mens.
2. Satans laatste opstand en val.
1. De nieuwe hemelen en de nieuwe aarde

OPENBARING

Het boek OPENBARING

A. Hij (Johannes) ziet de Heer Jezus als de mens die....(vs 5,6) (Algemeen):

- 1 de **Christus is**, de beloofde Messias, Gods gezalfde koning
 - 2 **de getrouwe getuige**, die ons God getoond heeft als Vader (**verleden**),
 - 3 **de eerstgeborene der doden**, Hij heeft de dood werkelijk overwonnen (**heden**) en,
 - 4 **de overste van de koningen der aarde**, door Zijn volbrachte werk neemt Hij nu al de ereplaats aan Gods rechterhand in, en Hij zal Koning zijn (**toekomst**) ,
 - 5 **Hem, die ons liefheeft**, Hij heeft ieder van ons lief iedere dag lief (**tegenwoordige tijd**), als U die liefde van Hem nog niet kent vraag ik U: Ga naar Hem met al uw zorgen met al uw zonden en leg die aan de voet van het kruis en U zult die liefde gaan ervaren!
 - 6 **en ons uit onze zonden verlost heeft door zijn bloed**, dat is eens voor altijd
 - 7 **en Hij heeft ons tot een koninkrijk, tot priesters voor zijn God en Vader gemaakt** -we zijn niet alleen verlost van zonden, maar we zijn ook in een bijzondere positie geplaatst voor Zijn God en Vader.
- Het gaat dus eerst over wie Hij is (1-4), en pas daarna over wat Hij voor ons heeft gedaan(5-7).

Het boek OPENBARING

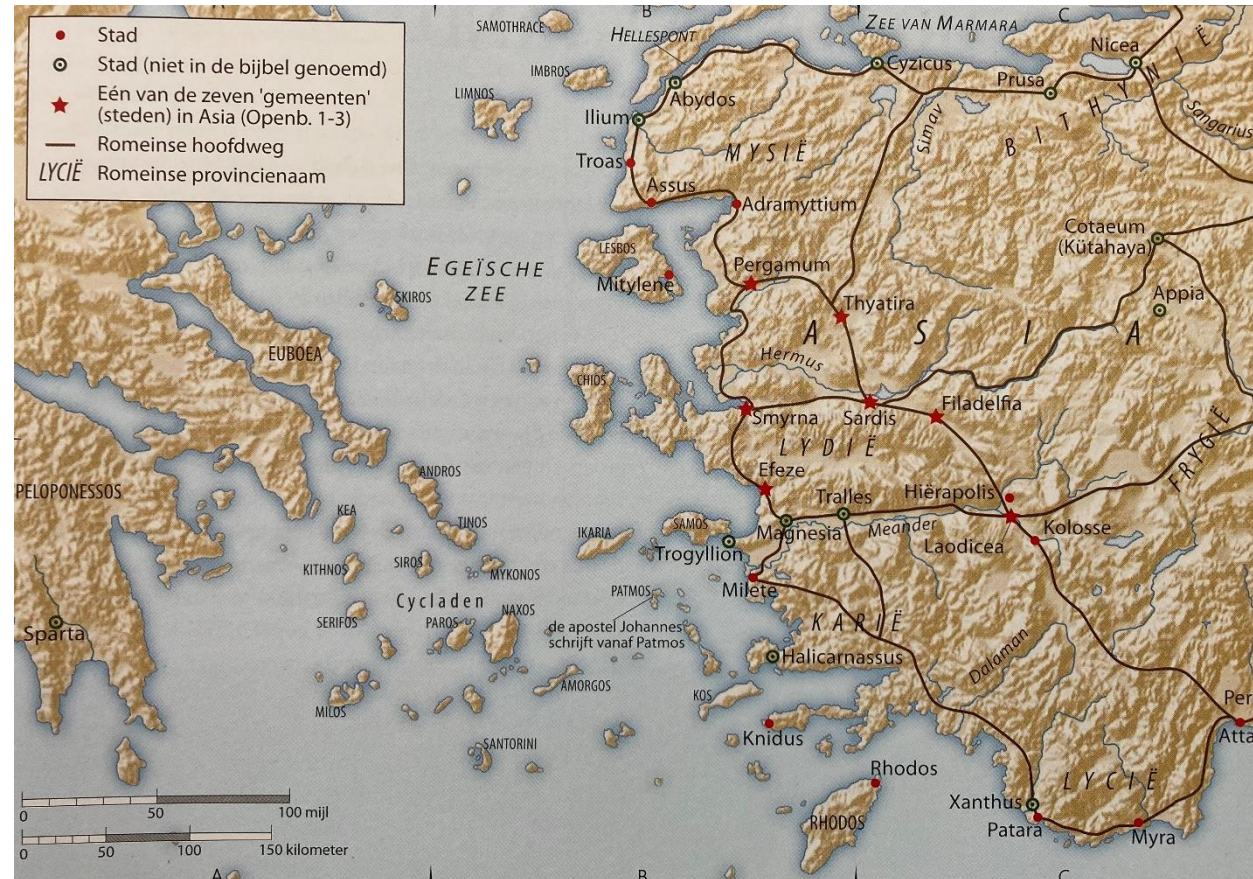
B. Johannes ziet de Heer Jezus en leert Zijn bedoeling met dit Boek verstaan (vs 13-16) (Specifiek voor Op.):

- 1 **Zeven gouden kandelaren** (zijn de 7 Gemeenten vs.20) en de Heer temidden daarvan.
- 2 **Menszoon** of **Zoon des Mensen**, verwijst naar Dan.7:13. In Dan. 7:14 wordt Hem de eeuwige heerschappij gegeven.
- 3 **Bekleed met een tot de voeten reikend gewaad, en aan de borsten omgord met een gouden gordel**; deze verschijning in heerlijkheid lijkt veel op die van Dan.10:5,6.
- 4 **Zijn hoofd en zijn haren waren wit als witte wol, als sneeuw**, is de zelfde beschrijving als van de "Oude van Dagen" in Dan.7:9, de Menszoon is immers God zelf!
- 5 **Zijn ogen als een vuurvlam**; in Dan.10:6 staat ogen als vurige fakkels. Betekent ogen die je helemaal doorgronden (Thyatira).
- 6 **Zijn voeten waren gelijk koperbrons, als in een oven gloeiend gemaakt**, koper heeft te maken met oordeel, het brandoffer altaar was van koper (Thyatira).
- 7 **Zijn stem was als een geluid van vele wateren**, in Ez.1:24 staat van Zijn Stem: **een dreunend geluid als van een leger**; Hij is machtig in alles.
- 8 **Hij had zeven sterren in zijn rechterhand**, volgens Op.1:20 zijn de 7 sterren: de engelen of boodschappers aan de zeven gemeenten aan wie d brieven geschreven worden. Het drukt de verbondenheid van onze Heer met de Gemeente uit. (Ephese en Sardis)
- 9 **Uit zijn mond kwam een tweesnijdend scherp zwaard**; we weten dat het hier om het Woord van God gaat, dat volgens Hebr.4:12 zo diep doordringt dat het de overleggingen van ons hart openbaar maakt. In het grieks staat hier: ουφαια rhomphaia, dat is een groot zwaard, het is een oordeelswapen.
- 10 Tot slot: **Zijn aanzien was gelijk de zon schijnt in haar kracht**. In Dan.10:6 staat dat Zijn gelaat schitterde als de bliksem. Er is geen twijfel mogelijk: Deze Mens is God zelf.

Het boek OPENBARING

De zeven Gemeenten in Asia:

Het boek OPENBARING

Overzicht van de zeven episoden uit Openbaring 2&3:

- Zaaitijd** {
- Efeze (ca.70-170) de tweede generatie die haar 1e liefde verloor.
 - Smyrna (ca.70-313) vervolgingen 10 perioden lang.
 - Pergamum (ca.313-606) Als de kerk met koning wordt getrouwd, stelt zich onder de bescherming van de wereld.

De vierdelige oogst duurt tot de wederkomst, dwz. de volgende perioden hebben een start en bloeiperiode, maar bestaan totdat de Heer Jezus wederkomt. Vanaf Thyatira spreekt de Heer over Zijn komst.

- Oogsttijd**
tot weder-
komst {
- Thyatira (606-1520) De Rooms Katholieke kerk
 - Sardes (1520-1750) De Protestantse staatskerk
 - Filadelfia (1750-1948) De overwinnaars van de kleine kracht (evangelische wederkomst gemeenten, de vergadering)
 - Laodicea (1948-heden) De lauwe kerk van de eindtijd

Het boek OPENBARING

Overzicht van de zeven gelijkenissen uit Math. 13 in relatie met de zeven episoden uit Openbaring 2&3:

1. vs. 1-9 **Gelijkenis van de zaaier.** De Gemeente in haar meest algemene karakter vs 18-23 (Efeze).
 2. vs. 24-30 **Gelijkenis van de dolik in de akker.** Werkzaamheid van de boze (Smyrna).
 3. vs. 31-32 **Gelijkenis van het mosterdzaad.** Het beginsel hoe de Gemeente onnatuurlijk groeide door zich te plaatsten onder de bescherming van de staat na de vervolgingen (Pergamum).
 4. vs. 33 **Gelijkenis van het zuurdesem.** De vrouw Izebel probeert de gehele gemeente van onder tot boven te verderven, de Rooms Katholieke kerk (Thyatira).
- Tot hiertoe sprak de Heer Jezus tot het gehele volk, tot hiertoe is de Gemeente ook één. Maar nu houdt dat op omdat het geheel verdorven is door het zuurdesem. In vs. 36 gaat Hij het huis binnen, d.w.z. In de laatste drie gelijkenissen spreekt Hij tot een overblijfsel uit dat kwade geheel.
5. vs. 44 **Gelijkenis van de schat in de akker.** In het Protestantisme sterke nadruk op de persoonlijke verantwoordelijkheid t.o.v. God. Iedere gelovige is een onderdeel van de schat (Sardes).
 6. vs. 45,46 **Gelijkenis van de parel.** Nadruk op de eenheid van de Gemeente. Zoals het samenkomen op de grondslag van de eenheid van de Gemeente (Filadelfia).
 7. vs. 47-50 **Gelijkenis van het sleepnet.** Er worden goede vissen gevangen, maar de nadruk ligt bij de uitleg op de slechte vissen die terzijde worden geworpen en verbrand (Laodicea).

Het boek OPENBARING

7 Gelijkenissen in Mattheüs 13	7 Gemeenten in Openbaring 2-3
1. Gelijkenis van de zaaier. 13:1-23.	1. Efeze . De apostolische eeuw. Het begin van de Gemeente. Meteen komt het verval, het verlaten van de eerste liefde.
2. Onkruid op de akker. 13:24-30.	2. Smyrna . De vijand geopenbaard. De wereld vervolgt de Gemeente
3. Gelijkenis van het mosterdzaad. 13:31-32.	3. Pergamus . De belijdende kerk wordt groot onder Constantijn. De "grote boom" (het uitwendig "Christendom") en de onreine vogels (heidenen) vinden er bescherming.
4. Gelijkenis van het zuurdeeg. 13:33-43.	4. Thyatira . Rome en haar afschuwelijke offers, rituelen en afgoderijen. De vrouw Izebel komt overeen met de vrouw van Matt. 13:33.
5. Schat in de akker. 13:44.	5. Sardis . De Reformatie-eeuw, hebbende de naam te leven maar dood zijnde, maar er is een overblijfsel. Israël is tijdelijk dood, maar behoort Hem toe die de akker kocht.
6. Één parel van grote waarde. 13:45-46.	6. Filadelfia . De Gemeente, de éne parel. Het éne lichaam van Christus. Wordt opgenomen om met Hem te zijn.
7. Gelijkenis van het visnet. 13:47-58.	7. Laodicéa . Het oordeel in de tijd van de dwaalstromingen.

Het boek OPENBARING

7 Gelijkenissen in Mattheüs 13	7 Gemeenten in Openbaring 2-3
1. Gelijkenis van de zaaier. 13:1-23.	1. Efeze. De apostolische eeuw. Het begin van de Gemeente. Meteen komt het verval, het verlaten van de eerste liefde.

Tempel van Artemis in Ephese

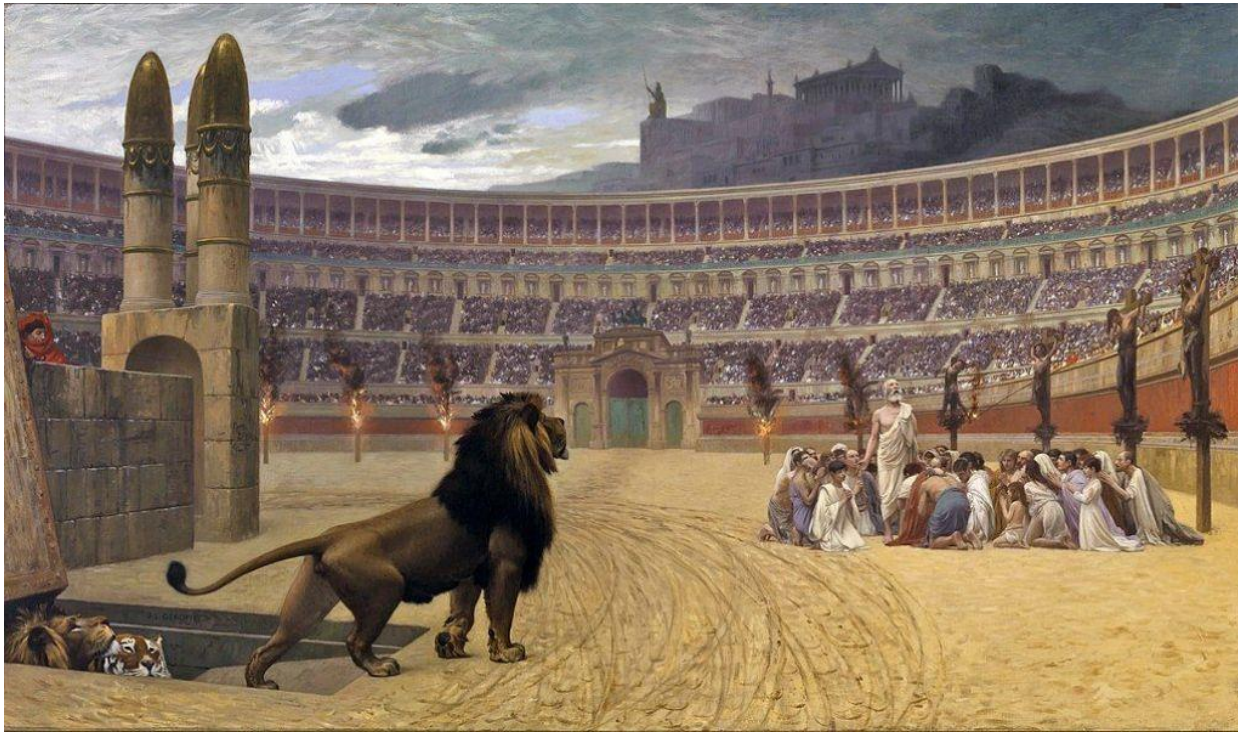
Het boek OPENBARING

7 Gelijkenissen in Mattheüs 13

2. Onkruid op de akker. 13:24-30.

7 Gemeenten in Openbaring 2-3

2. Smyrna. De vijand geopenbaard. De wereld vervolgt de Gemeente

Het boek OPENBARING

Periode van de werkzaamheid van de boze, satan als de brullende leeuw (1Petr.5:8), gedurende 10 perioden; te weten:

- 1e. onder Nero 54-68
- 2e. onder Domitianus 81-86
- 3e. onder Trajanus 98-117
- 4e. onder Marcus Aurelius 161-180
- 5e. onder Septimus Serverus 222-235
- 6e. onder Maximinus I Trax 235-238
- 7e. onder Decius 249-251
- 8e. onder Valerianus 253-260
- 9e. onder Aurelianus 270-275
- 10e. onder Diocletianus 284-305, God-keizer ; vervolging van 10 jaar.

Het boek OPENBARING

7 Gelijkenissen in Mattheüs 13

3. Gelijkenis van het mosterdzaad. 13:31-32.

7 Gemeenten in Openbaring 2-3

3. Pergamus. De belijdende kerk wordt groot onder Constantijn. De "grote boom" (het uitwendig "Christendom") en de onreine vogels (heidenen) vinden er bescherming.

Keizer Constantijn de Grote gaf opdracht om de eerste Sint-Pieterkerk te laten bouwen. De bouw startte tussen 318 en 322 en duurde ongeveer 30 jaar. Het gebouw had de vorm van een basiliek, een veelgebruikte vorm in de oudheid.

Het boek OPENBARING

De mosterdstruik.

Het boek OPENBARING

7 Gelijkenissen in Mattheüs 13

4. Gelijkenis van het zuurdeeg. 13:33-43.

7 Gemeenten in Openbaring 2-3

4. **Thyatira**. Rome en haar afschuwelijke offers, rituelen en afgoderijen. De vrouw Izebel komt overeen met de vrouw van Matt. 13:33.

Sint-Pietersbasiliek en plein in Vaticaanstad Rome.

Het boek OPENBARING

Koning Hendrik IV (van Duitsland) onderwerpt zich te Canossa aan paus Gregorius VII.

Het boek OPENBARING

Paulicianen: Het paulicianisme was een christelijke beweging die tussen het midden van de 7^e eeuw en eind 9^e eeuw aanwezig was in het oostelijk deel van het Byzantijnse Rijk en met name in Armenie. Vanaf eind negende eeuw waren er paulicianen aanwezig in Zuid-Italië en vooral op de Balkan.

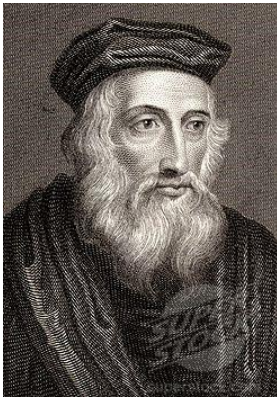
Katharen of Albigenzen: De katharen (van het Grieks καθαροί, katharoi, "de zuiveren") of Albigenzen waren een religieuze beweging die tijdens de 12^e en 13^e eeuw een grote aanhang kende in de westelijke Languedoc. Ze lieten zich inspireren door het leven van Jezus Christus

Waldenzen:

De Waldenzen, ook de armen van Lyon genoemd, waren oorspronkelijk aanhangers van een christelijke armoedebeweging die in Frankrijk in de 12^e eeuw is ontstaan. Genoemd naar **Petrus Waldo** (ca.1140 -1218), een rijke koopman in de stad Lyon.

Lollarden of Lollards: Lollarden, of Lollardbeweging, was een voorloper van de Reformatie, die bestond midden 14^e eeuw tot de 16^e eeuw. Ze werden oorspronkelijk geleid door **John Wycliffe** (1328 – 1384)

Hussieten:

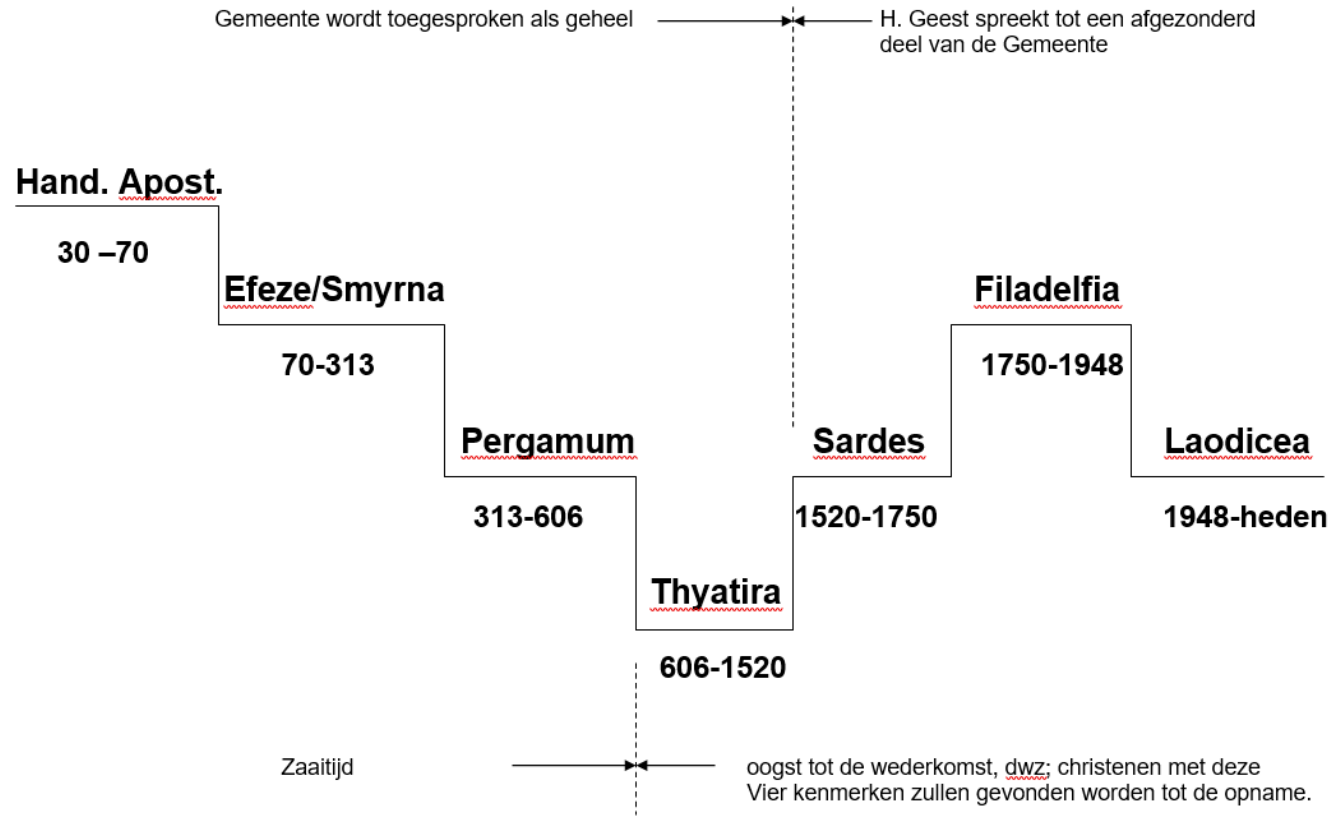
De Hussieten waren een verzameling van protestantse groeperingen in Tsjechie, die zich lieten inspireren door **Johannes Hus** (1369 – 1415). De hervormingsbeweging was een voorloper van de Reformatie.

Wederdopers, of Mennonieten (ook Hutterieten en Amish):

De mennonieten zijn rond 1540 genoemd naar de priester **Menno Simons** (1496 – 1561) uit het Friese Witmarsum. Hij was een katholiek priester die zich bekeerde tot het anabaptisme of wederdopers.

Het boek OPENBARING

Het boek OPENBARING

7 Gelijkenissen in Mattheüs 13

5. Schat in de akker. 13:44.

7 Gemeenten in Openbaring 2-3

5. Sardis. De Reformatie-eeuw, hebbende de naam te leven maar dood zijnde, maar er is een overblijfsel. Israël is tijdelijk dood, maar behoort Hem toe die de akker kocht.

De Wartburg bij Eisenach in Duitsland waar Luther bescherming kreeg van keurvorst Frederik III van Saksen.

Het boek OPENBARING

Maarten Luther 1483 - 1546

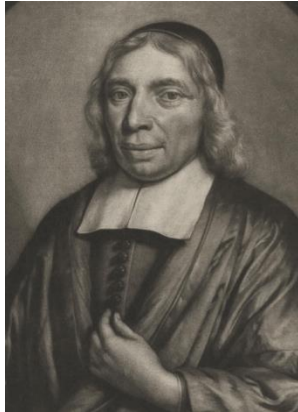
Johannes Calvijn 1509 - 1564

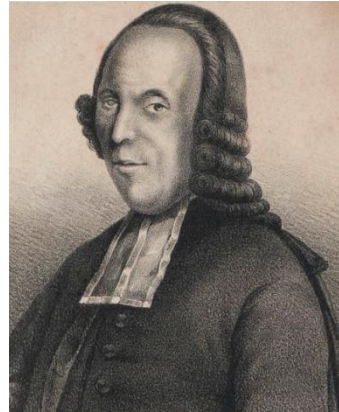
Ulrich Zwingli 1484 – 1531

Het boek OPENBARING

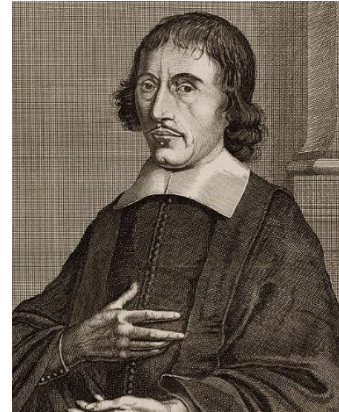
Nadere Reformatie

Wilhelmus à Brakel
1635 - 1711

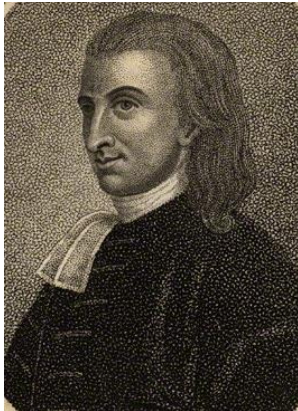

Theodorus van der Groe
1705 - 1784

Jacobus Koelman
1632 - 1695

Puriteinen

Thomas Boston
1676 - 1732

Samuel Rutherford
1600 - 1661

Jean de Labadie
1610 - 1674

Hugenoten

Het boek OPENBARING

7 Gelijkenissen in Mattheüs 13

6. Één parel van grote waarde. 13:45-46.

7 Gemeenten in Openbaring 2-3

6. Filadelfia. De Gemeente, de éne parel. Het éne lichaam van Christus. Wordt opgenomen om met Hem te zijn.

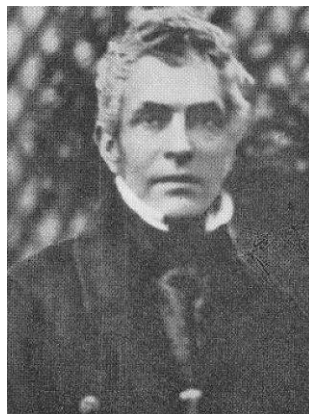
De Gemeente van de kleine kracht, die Gods Woord bewaard en Zijn naam niet verloochend en het bevel bewaard om de Heer Jezus te blijven verwachten.

Het boek OPENBARING

Hernhutters

Nikolai Graf von
Zinzendorf 1700 - 1760

John Nelson Darby
1800 - 1882

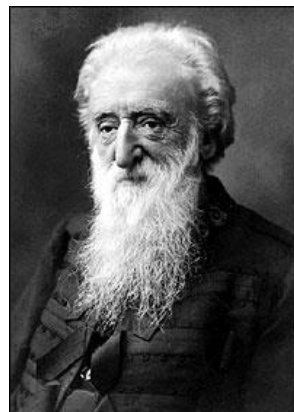
Isaac da Costa
1798 - 1860

Vergadering van Gelovigen

Reveil

Jan de Liefde
1814 - 1869

William Booth
1829 - 1912

Leger des Heils

Johannes de Heer
1866 - 1961

Zoeklicht

Het boek OPENBARING

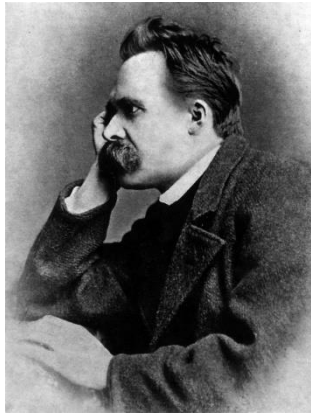
7 Gelijkenissen in Mattheüs 13	7 Gemeenten in Openbaring 2-3
7. Gelijkenis van het visnet. 13:47-58.	7. Laodicéa. Het oordeel in de tijd van de dwaalstromingen.

Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop. Indien iemand naar mijn stem hoort en de deur opent, Ik zal bij hem binnenkomen en maaltijd met hem houden en hij met Mij. De Heer is buiten de Gemeente gekomen.

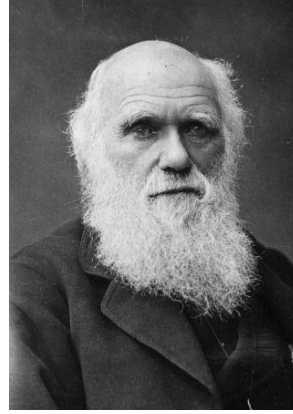
“The Light of the World “ door de Engelse kunstenaar William Holman Hunt (1827–1910).

Het boek OPENBARING

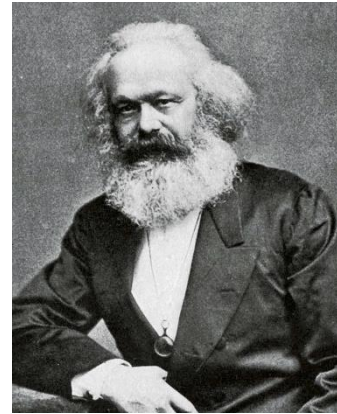
"God is dood"

Friedrich Nietzsche
1844 - 1900

Charles Darwin
1809 - 1882

Karl Marx
1818 - 1883

Evolutie theorie

**"Godsdienst is
opium voor het
volk"**

Willem Visser 't Hooft
1900 - 1985

Harry Kuitert
1924 - 2017

Klaas Hendrikse
1947 - 2018

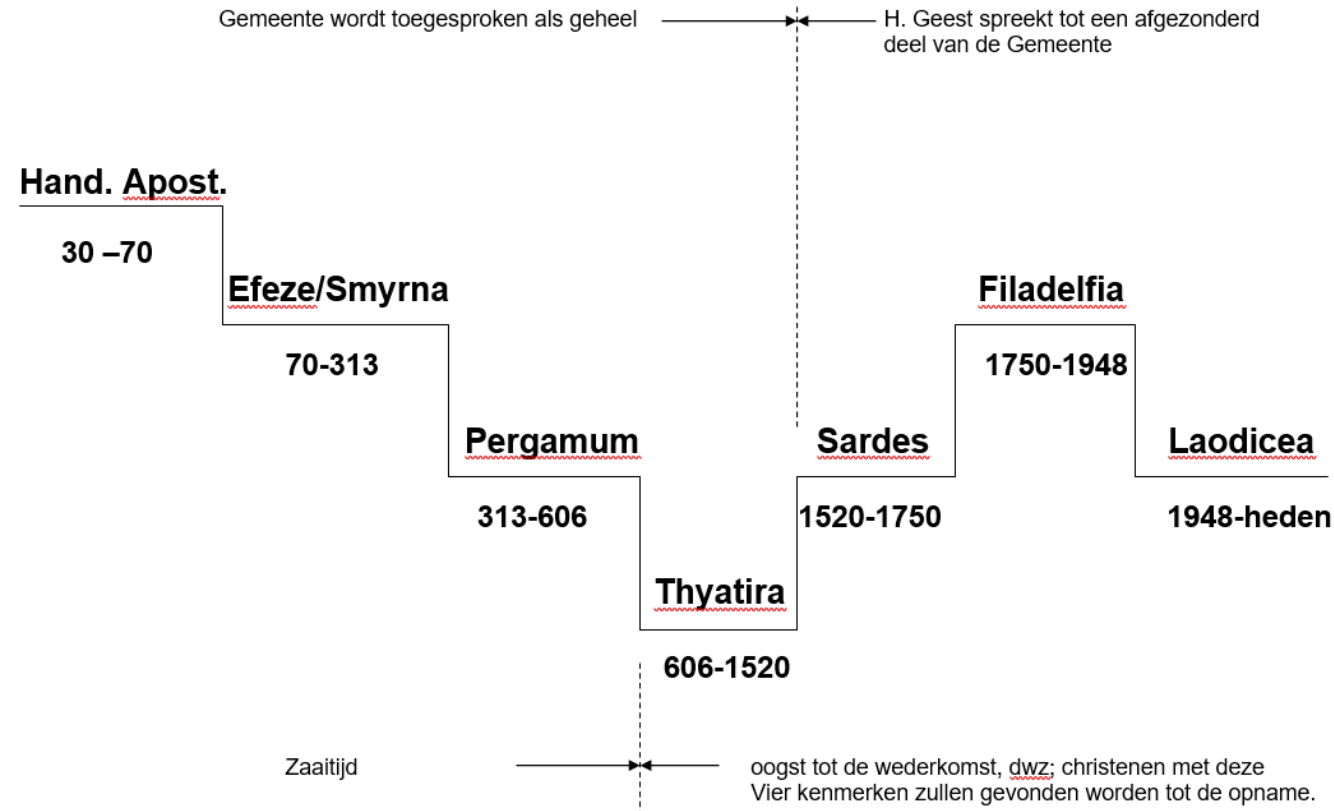
**Wereldraad van
kerken**

Vrijzinnige theologie

Het boek OPENBARING

Samenvatting van de zeven episoden uit Openbaring 2&3:

Het boek OPENBARING

Schema boek Openbaring:

Proloog (1:1-8)

A. 'Wat u hebt gezien' (1:9-20)

B. 'Wat is' (2 en 3)

1. Efeze (2:1-7)
2. Smyrna (2:8-11)
3. Pérgamus (2:12-17)
5. Thyatira (2:18-29)
5. Sardis (3:1-6)
6. Filadelfia (3:7-13)
7. Laodicéa (3:14-22)

Tussen Laodicea en C. Wat hierna zal gebeuren: de Opname

C. 'Wat hierna zal gebeuren' (4-22)

Proloog (1:1-8)

A. 'Wat u hebt gezien' (1:9-20)

B. 'Wat is' (2 en 3)

1. Efeze (2:1-7)
2. Smyrna (2:8-11)
3. Pérgamus (2:12-17)
5. Thyatira (2:18-29)
5. Sardis (3:1-6)
6. Filadelfia (3:7-13)
7. Laodicéa (3:14-22)

C. 'Wat hierna zal gebeuren' (4-22)

- I. Het hemelse tafereel (4 en 5)
 - (a) de troon in de hemel (4)
 - (b) het Lam en het boek (5)
- II. De zeven zegels (6:1-8:2)
 - (a) de eerste vier zegels (6:1-8)
 1. eerste zegel: het witte paard (6:1v)
 2. tweede zegel: het zwarte paard (6:3v)
 3. derde zegel: het zwarte paard (6:5v)
 4. vierde zegel: het bleekgroene paard (6:7v)
 - (b) de laatste drie zegels (6:8-8:2)
 5. vijfde zegel: de zielen onder het altaar (6:9-11)
 6. zesde zegel: de grote vernarring (6:12-17)

Eerste excurs: de verlostten uit Israël en de volken (7)
 - (a) de 144.000 verzegelden uit Israël (7:1-8)
 - (b) de grote menigte uit de volken (7:9-17)

- 7. zevende engel: zeven engelen met zeven bazuïnen (8:1v)

Tweede excurs: de voorbereiding in de hemel (8:3-5)
- III. De zeven engelen met de zeven bazuïnen (8:6-11:18)
 - (a) de eerste vier bazuïnen (8:6-13)
 1. eerste bazuïn: de aarde (8:7)
 2. tweede bazuïn: de zee (8:9v)
 3. derde bazuïn: de rivieren en waterbronnen (8:10v)
 4. vierde bazuïn: zon, maan en sterren (8:12v)
 - (b) de laatste drie bazuïnen: het drievoudig 'Weel' (8:13-11:18)
 5. vijfde bazuïn (eerste 'Weel'): de sprinkhanen (9:1-12)
 6. zesde bazuïn (tweede 'Weel'): de engelen bij de Eufraat (9:13-21)

Derde excurs: de drie tekens in de hemel (10:1-11:13)
 - (a) het geopende boekje (10)
 - (b) de twee getuigen (11:1-13)

- 7. zevende bazuïn (derde 'Weel'): aankondiging van het rijk van Christus (11:14-18)
- Vierde excurs: de drie tekens in de hemel (11:19-15:4)
 1. eerste teken: de vrouw en haar Zoon (11:19-12:18)
 2. tweede teken: de drie beesten (12:3-13:18)
 - (a) de draak (12:3-18)
 - (b) het beest uit de zee (13:1-10)
 - (c) het beest uit de aarde (13:11-18)
 - Subexcurs: zeven talerelen uit de grote verdrukking (14)
 3. derde teken: de overwinnaars (15:1-4)
- IV. De zeven schalen of laatste plagen (15:5-16:21)
 - (a) de eerste vier schalen (15:5-16:9)
 1. eerste schaal: over de aarde (16:2)
 2. tweede schaal: over de zee (16:3)
 3. derde schaal: over de rivieren en waterbronnen (16:4-7)
 4. vierde schaal: over de zon (16:9v)
 - (b) de laatste drie schalen (16:10-21)
 5. vijfde schaal: over de troon van het beest (16:10v)
 6. zesde schaal: over de Eufraat (16:12)

Vijfde excurs: Hammagodon (16:13-16)

- 7. zevende schaal: in de lucht (16:17-21)

Zesde excurs: de val van de ware bruid (17:1-19:10)
 - (a) Babylon, de grote hoer (17)
 - (b) Babylon, de grote stad (18:1-19:5)
 - (c) de bruiloft van het Lam (19:6-10)
- V. De volëinding (19:11-21:8)
 - (a) volëinding van de wereld (20:1-10)

Het boek OPENBARING

Slot:

GIJ HEBT KLEINE KRACHT, MAAR GIJ HEBT MIJN WOORD BEWAARD EN MIJN NAAM NIET VERLOOCHEND. OMDAT GIJ HET BEVEL BEWAARD HEBT OM MIJ TE BLIJVEN VERWACHTEN, ZAL OOK IK U BEWAREN VOOR DE URE DER VERZOEKING, DIE OVER DE GEHELE WERELD KOMEN ZAL, OM TE VERZOEKEN HEN, DIE OP DE AARDE WONEN. IK KOM SPOEDIG; HOUD VAST WAT GIJ HEBT, OPDAT NIEMAND UW KROON NEME.

Welke?

Het boek OPENBARING

5 Kronen:

1. “Onvergankelijke kroon”: **De overwinnaars kroon.**

En al wie aan een wedstrijd deelneemt, beheerst zich in alles; zij om een vergankelijke erekrans te verkrijgen, wij om een onvergankelijke. **1Cor.9:25**

2. “Kroon van het leven”: **De martelaars kroon.**

Wees niet bevreesd voor hetgeen gij lijden zult. Zie, de duivel zal sommigen uwer in de gevangenis werpen, opdat gij verzocht wordt, en gij zult een verdrukking hebben van tien dagen. Wees getrouw tot de dood en Ik zal u geven de kroon des levens. **Op.2:10**

3. “Kroon van de heerlijkheid”: **Herders kroon.**

Hoedt de kudde Gods, die bij u is, niet gedwongen, maar uit vrije beweging, naar de wil van God, niet uit schandelijke winzucht, maar uit bereidwilligheid, niet als heerschappij voerend over hetgeen u ten deel gevallen is, maar als voorbeelden der kudde. En wanneer de opperherder verschijnt, zult gij de onverwelkelijke krans der heerlijkheid verwerven. **1Petr.5:2-4**

4. “Kroon der rechtvaardigheid”: **Kroon voor hen die Zijn Verschijning lief hadden.**

Voorts ligt voor mij gereed de krans der rechtvaardigheid, welke te dien dage de Here, de rechtvaardige rechter, mij zal geven, doch niet alleen mij maar ook allen, die zijn verschijning hebben liefgehad. **2Tim. 4:8**

5. “Kroon van blijdschap”: **De zielen winners kroon**

Want wie is onze hoop of blijdschap of erekrans voor onze Here Jezus bij zijn komst, wie anders dan gij? Ja, gij zijt onze eer en blijdschap. **1Thess. 2:19-20**

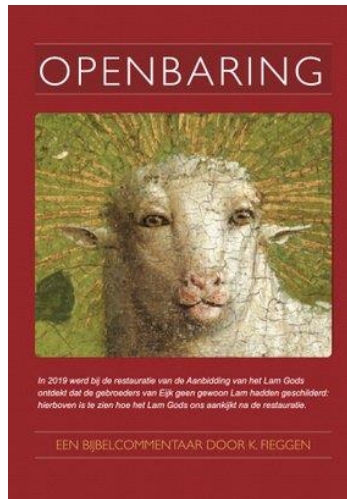
Het boek OPENBARING

Slot:

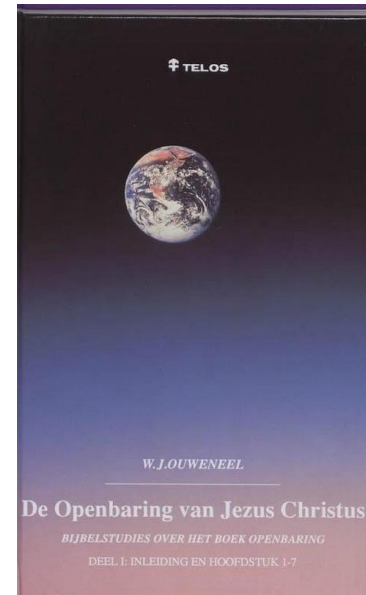
- BEWAAR ZIJN WOORD
 - VERWACHT UW HEER
 - BLIJF TROUW IN HET OMZIEN NAAR ELKAAR
-
- VOLGENDE STUDIEAVOND OVER HET BOEK OPENBARING:
WOENSDAG 16 DECEMBER 2020, 20.00uur, HERIKON

Het boek OPENBARING

Verder lezen Openbaring:

Openbaring door Kees Fieggen: dit commentaar is eind september 2020 verschenen - ook bij uitgeverij 'Het Zoeklicht' (is dan ook te bestellen via zoeklichtwebshop.nl). Het formaat is 17x24, met harde kaft. Het boek is grondig, maar geschreven voor een breed publiek, met 45 'boxen' met extra uitleg. Klik op de knop 'NIEUW' voor een preview. De prijs is € 13,95.

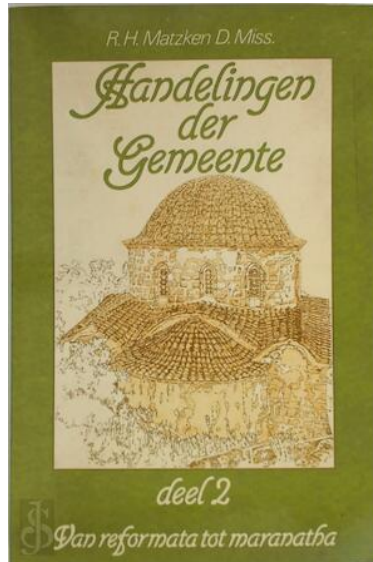

De Openbaring van Jezus Christus, 2 delen. Door dr. Willem J. Ouweneel. Alleen tweede hands.

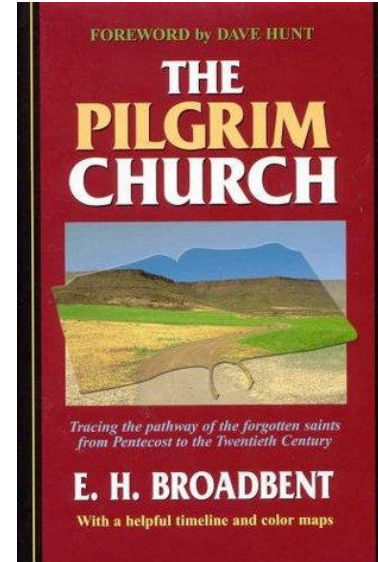

Het boek OPENBARING

Verder lezen: Kerkgeschiedenis

Handelingen der Gemeente,
2 delen. Door R.H. Matzken
Alleen tweede hands.

The Pilgrim Church. Door E.H.
Broadbent. Engels
Alleen tweede hands.